

8. Gorbunov S.V., Gryaznov S.N., Il'kov A.V., Malyshev V.P., Puchkov M.V. "Organization of monitoring and forecasting of emergencies. [Organizatsiya monitorin-ga i prognozirovaniya chrezvychnykh situatsiy]". *Scientific Journal: Civil Defense Strategy: Issues and Research* 2 (9) tom 5 (2015): 56-70. Print.

9. Kropotov P.P., Byehun V.V., Hrechaninov V.F. "Creating a modern security monitoring system is an urgent state and scientific challenge [Stvorenniya suchasnoyi systemy monitorynhu bezpeky – aktualna derzhavna ta naukova zadacha]". *Information processing systems* 11 (136) (2015): 199–206. Print.

10. State of technogenic and natural security in Ukraine in 2015. Ministry of Emergencies and NAS [Stan tekhnohennoyi ta pryrodnoyi bezpeky v Ukrayini v 2015 rotsi. Zvit MNS ta NAN]. Available to: http://www.mns.gov.ua/content/national_lecture.html. Accessed: 31 Aug. 2019.

11. Code of Civil Protection of Ukraine. The legislation of Ukraine [Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrayiny. Zakonodavstvo Ukrayiny]. Available to: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>. Accessed: 31 Aug. 2019.

12. Begun V.V., Litvinov V.V. "Solution to the problem of determining the current level of risk (monitoring) using the algorithms of MGUA [Resheniye zadachi opredeleniya tekushchego urovnya riska (monitoringa) s primeneniym algoritmov MGUA]". *Modeling-2012*. K.: (2012): 92–97. Print.

13. Ignatova T.V., Slinkov A.M. "Monitoring as a management process: an essential categorical characteristic [Monitoring kak upravlencheskiy protsess: sushchnostno-kategorial'naya kharakteristika]". *Science and education: economy and economy; entrepreneurship; law and government* 1 (68), (2016): 26–31. Print.

14. Levchuk K.O., Romanyuk R.YA., Tolok A.O. *Civil protection: a textbook [Tsyvilnyy zakhyst: navchalnyy posibnyk]*. Dneprodzerzhinsk: DDTU, 2016. Print.

15. Dombrovska S., Shvedun V., Streltsov V. & Husarov K. "The prospects of integration of the advertising market of Ukraine into the global advertising business". *Problems and Perspectives in Management* 16 (2), (2018): 321. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3532919

УДК 351.743: 614.8

Шевчук Р. Б., аспірант, ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Shevchuk R., post-graduate student of the educational-scientific-production center of the NUCPU, Kharkiv

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

PUBLIC REGULATION OF EMERGENCIES AT THE REGIONAL LEVEL

У статті проаналізована проблема формування а становлення економічного механізму державного регулювання на регіональному рівні в період надзвичайних ситуацій. Визначено, що характерною рисою будь-який НС є її територіальна прив'язка, тому комплексне здійснення заходів щодо попередження нещастя і подолання їх наслідків можливо лише на основі територіального підходу, реалізованого за допомогою регіонального управління та якісного державного фінансування. Саме регіональні органи влади в найбільшій мері мають інформацію про місцеві умови, наближені до зон НС і мають у своєму розпорядженні місцеві ресурси, здатні вирішувати завдання ефективного реагування всієї регіональної соціально-економічної системи на негативну зміну її параметрів і інституціональних умов у результаті виникнення НС, а також можуть сформулювати й використовувати економічний механізм державного регулювання з попередження й подолання наслідків НС.

Ключові слова: державне регулювання, економічний механізм запобігання надзвичайним ситуаціям в Україні, механізм державного управління

The problem of formation and development of the economic mechanism of public regulation of emergencies at the regional level has been analysed in the paper. The feature of any emergency is its territorial linkage, thus, the comprehensive implementation of the measures to prevent disasters and overcome their consequences is possible only at the regional level implemented through regional governance and quality public funding. It is the regional authorities that, to the greatest extent, are informed about the local conditions close to the emergency zones and have local resources to respond effectively to the problems of the entire regional socio-economic system and negative changes of its parameters and institutional conditions as a result of the emergency. They also can organise and use the economic mechanism of public regulation to prevent and overcome the consequences of emergencies.

Keywords: public regulation, economic mechanism of emergencies prevention in Ukraine, mechanism of public administration.

Постановка проблеми. Дослідження економічного механізму державного регулювання з забезпечення попередження НС і подолання їх наслідків, викликаних створенням соціально-політичних конфліктів, стихійних лих, аварій і катастроф, дозволило зробити ряд аналітичних висновків з проведеного дослідження проблеми. Їхня сутність зводиться до наступного:

– непередбачений характер стихійних лих, техногенних аварій, екологічних катастроф і соціально-політичних конфліктів приводить до неминучого виникнення НС, які завдають значної шкоди й приводять до короткочасної або більш тривалої нездатності суспільних структур виконувати свої функції;

– система попередження й подолання наслідків НС в цей час розбудовується в рамках оперативної концепції запобігання й ліквідації наслідків НС. Дана концепція не дозволяє забезпечити справжньої комплексності. Зниження рівня вразливості населення й підвищення рівня

стійкості регіональних соціально-економічних систем за рахунок удосконалення економічного механізму державного регулювання потребує переходу на інституціональну концепцію й у побудові спеціальної теорії економічного механізму державного регулювання з забезпечення попередження НС і подолання їх наслідків.

Дана теорія повинна синтезувати в себе елементи: управління ризиками; економічної теорії (особливо макроекономіки, тому що її основним об'єктом повинні служити макрорегіони України); менеджменту; математичного моделювання.

Основні положення даної теорії повинні об'єднати біноміальний характер НС; стійкість соціо-економічних систем регіональної економіки; багаторівневий характер і компроміс інтересів у сфері попередження НС і подолання їх наслідків; обґрунтування моделі економічного механізму державного регулювання з попередження НС і подолання їх наслідків; категоріальний апарат; визначення функцій і відбиття основних елементів управління економічним механізмом державного регулювання з попередження НС і подолання їх наслідків; оцінка його економічних інтерналій і екстерналій; сценарний аналіз розвитку НС дозволяє виявити цілий ряд факторів негативного впливу на економіку. Синтетичним показником подібного впливу на регіональне господарство служить збиток. Необхідно якісна зміна діяльності системи попередження НС і подолання їх наслідків. Рішення проблеми слід шукати в зміні концепції забезпечення запобігання НС і ліквідації їх наслідків з оперативної на інституціональну з урахуванням переходу до діяльності з попередження НС і подолання їх наслідків. Ця форма повинна змінити приціл даної системи на проведення превентивних заходів і ефективне реагування економіки на виникаючі нещастя. Причому основним аспектом подібного переходу на нову концепцію повинне стати вдосконалення діючого економічного механізму державного регулювання.

Визначено, що специфіка сучасного соціально-економічного розвитку регіонів України, як самостійних об'єктів управління й розвитку обумовлює наявність атрибутивної її специфіки забезпечення регіональної стійкості соціально-економічних систем. Її концептуальною особливістю в сучасних умовах служить комбінація наступних особливостей: комплексність, забезпечення сталого розвитку і стратегічний пріоритет зниження вразливості населення. При цьому регіональна стійкість соціально-економічних систем повинна бути інтегрована з системою регіональної стійкості, куди входять: державна, суспільна, економічна, техногенна й екологічна.

Одиницею забезпечення регіональної економічної стійкості є стратегічна зона - окремий сегмент зовнішнього середовища, який виділяється на основі аналізу НС і прогнозу її розвитку. Пріоритети й конкретні інструменти регіональної економічної стійкості закріплюються в рамках різних програмних документів. Специфікою забезпечення сучасної стійкості регіональних соціально-економічних систем служить високий

ступінь впливу на неї тенденцій і вимог глобального ринку.

Високий ступінь впливу НС на економіку країни і її регіонів висуває високі вимоги до формування економічного механізму державного регулювання з забезпечення попередження НС і подолання їх наслідків. При цьому виконання кожного із цих вимог являє собою складний, комплексний процес, у ході якого виникає безліч суперечливих питань, що найчастіше не мають однозначної відповіді або ресурсів, що бувають дуже обмеженими. При цьому найбільш актуальними проблемами забезпечення стійкості в НС і формування її економічного механізму в цей час є відсутність ринкового суб'єкта, що має безпосередні матеріальні інтереси у сфері попередження НС і подолання їх наслідків; дезінтеграція економічного механізму державного регулювання з забезпечення попередження НС і подолання їх наслідків з механізмами різних видів стійкості регіонального рівня, та не досить глибоке розуміння самого поняття економічний механізм забезпечення попередження НС і подолання їх наслідків; відомчість; низький ступінь збалансованості лідерства й системності; відсутність діючої системи державних регіональних програм; відсутність адекватної стратегії розвитку економічного механізму; зайвий крен на користь заходів державного характеру, що перешкоджає використанню місцевих можливостей і ресурсів; серйозне скорочення робіт із запобігання НС безпосередньо в малих містах і сільських населених пунктах; низький рівень інституціонального й інформаційного забезпечення; слабке міжнародне співробітництво й співробітництво з місцевим співтовариством на регіональному й місцевому рівні; недоліки у сфері збалансованості економічного механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ступінь розробленості проблеми характеризується різноманіттям досліджень різних аспектів державного управління економічного механізму запобігання НС. Зокрема, для формування авторської позиції, при написанні даної статті, про закономірності економічного розвитку в контексті варіативності впливів різноманітних нещасть і необхідності реагування суспільства на екстремальні зміни в економіці використані праці [1, 2, 3, 4, 5, 6].

Постановка завдання. Мета статті – формування напрямів державного регулювання попередження надзвичайних ситуацій на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Екстремальні явища, маючи високий ступінь негативного впливу на суспільство, змушують його адекватно реагувати й боротися з наслідками стихійних лих, аварій, катастроф і соціально-політичних конфліктів. При цьому для організації ефективної боротьби з НС важливе значення має визначення основних факторів подібного впливу й правильне розуміння механізмів їх прояву в економічному житті. При цьому слід зазначити, що оскільки в цей час в існуючій науковій літературі досить широко досліджені фізичні аспекти руйнівного впливу стихійних лих, аварій і катастроф, причому загальноприйнятими стали терміни "вражаючі фактори" і "фактори поразки", то стосовно до характеру

нашого дослідження їх необхідно відрізнити від терміна "фактор впливу на економіку", який стосується тільки економічного аспекту НС [2].

Для розгляду основних механізмів впливу екстремальних явищ на економіку та їх наслідку доцільно підрозділити на три категорії:

- факторів, що утворювалися в результаті впливу, вплив на окремі будинки, спорудження, промислові й сільськогосподарські об'єкти, а також окремі ділянки доріг і комунікацій;

- негативні наслідки від НС у невеликих населених пунктах і прилягаючих до них територій, на яких немає великих промислових і сільськогосподарських об'єктів;

НС, що були сформовані в результаті влучення в зону впливу середніх і великих населених пунктів із прилягаючими до них територій, відрізняються наявністю на них промислових і сільськогосподарських об'єктів, транспортних магістралей, трубопроводів і інших комунікацій, а також сільськогосподарських угідь районного або обласного значення [1].

При цьому для кожної наступної категорії НС, у міру зростання її масштабів, стає актуальним більша кількість факторів прояву в економіці регіонів, з яких характерним для всіх трьох категорій НС є вибуття основних засобів в результаті безпосереднього впливу вражаючих факторів.

В цілому в складі наслідків НС, які носять актуальний вплив для регіональної економіки, можуть бути виділені наступні їх види:

- явні наслідки, що оцінюються як збиток, й піддаються безпосередньому кількісному підрахунку;

- неявні наслідки, які неможливо безпосередньо оцінити як збиток або втрату яка не піддається безпосередній кількісній оцінці.

В числі подібних неявних факторів, насамперед, можна відзначити: бюджетний дефіцит і різке падіння курсу національних валют, стресовий стан населення й посилення міграційних процесів, політична нестабільність і нездатність надбудовних структур забезпечити нормальне функціонування базису суспільства.

Сценарний характер впливу факторів поразки й економічних факторів у загальному виді можна представити в такий спосіб:

- вражаючі фактори, які своїм фізичним впливом приводять до втрат суспільного багатства й вибуттю виробничих потужностей;

- для проведення робіт з ліквідації НС і компенсації понесених втрат доводиться відволікати від нормальної виробничої діяльності значні трудові, матеріальні й фінансові ресурси;

- постійна небезпека виникнення НС вимагає постійного відволікання певної частки продуктивних сил і різних ресурсів на проведення заходів щодо профілактики НС, на створення відповідних резервів і зміст відповідних суспільних структур, покликаних забезпечити стійкість економіки перед екстремальними явищами.

Виходячи з цього, реакція регіональних соціально-економічних систем

на катастрофічні зміни макро-, мезо - і мікроекономічних параметрів може бути класифікована на:

- оперативну, пов'язану із забезпеченням припинення дії вражаючих факторів і проведенням рятувальних і невідкладних аварійно-відбудовних робіт;

- пролонговану економічну реабілітацію, що будується на стратегічній основі, що й забезпечує, постраждалі об'єкти на всіх рівнях регіональної або державної соціально-економічної системи[3].

Причому пролонгована реакція, за стратегічним характером, також може бути додатково класифікована за наступними видами:

- радикальна реконструкція регіонального господарства на основі нової виробничої бази, передових технологій, створення систем нових економічних відносин і перспективної кон'юнктури ринку;

- модернізований розвиток, шляхом переважного використання існуючої виробничої бази з обліком її часткового вдосконалення й введення нових окремих ключових елементів, що задають нову якість усієї відновлюваної й реабілітованої соціально-економічної системи;

- стагнаційний розвиток, що означає просте відновлення постраждалих об'єктів і традиційних ринкових позицій;

- ліквідаційний розвиток, спрямований на скорочення числа й масштабів економічних об'єктів, обсягів використання ресурсів і виробництва продукції.

У цілому вплив факторів НС на економіку соціо-економічних систем може бути презентовано у вигляді збитку.

Кількісна оцінка впливу НС на регіональну економіку сполучена зі значними складностями в силу значного розкиду даних про подібний вплив. Тому вона повинна проводитися з обліком науково обґрунтованих методів і підходів, в їхнім числі:

- здійснення трендового аналізу, що дозволяє виявити розвиток загальних закономірностей як у сфері розвитку НС, так і у сфері розвитку питань фінансування попередження НС і подолання їх наслідків;

- науково обґрунтоване угруповання періодів, що характеризують тенденції впливу НС на економіку в різні періоди часу.

Виходячи з вищевикладеного, насамперед, слід підкреслити, що з позицій сучасної теорії виникнення НС розглядається як розподіл випадкових подій у рамках пуассонівського потоку за біноміальною схемою [4]. Тобто, як якийсь потік з випадковим (нерегулярним) виникненням негативних подій, де загальне число НС носить перманентний характер, але кожне нещастя сприймається як випадкова подія, коли неможливе спрогнозувати крапкове значення факту його виникнення. Даний потік підкоряється основним соціальним закономірностям і з більшим успіхом може бути досліджений статистичними методами.

Висновки. Таким чином, виникає зовсім новий стан справ. Небезпека

техногенних НС поки що знизилася, але різко скоротився й економічний потенціал країни, погіршилися можливості сталого розвитку, скоротилася база забезпечення мітігаційних заходів. Але ця хвиля може стати якісно більш важкою в силу більш низького рівня стійкості економіки, якщо існуючі тенденції зберуться.

Іншої примітною тенденцією сучасного стану розвитку НС в Україні є положення в області біолого-соціальних НС. Їхня частка не велика, але даний вид НС може служити індикатором загального стану економіки й соціальної сфери в країні. У нормальному суспільстві, коли належним чином функціонують усі структури, факти епідемій, епізоотій, епіфітотій і навал шкідників, повинні бути відсутні. Сучасні заходи профілактики для цього досить ефективні.

Список використаних джерел:

1. Державне управління і менеджмент : Навчальний посібник у таблицях і схемах / Г. С. Одінцева, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г. С. Одінцової. – Х. : ХарРІДУ УАДУ, 2002. – 492 с.
2. Доманський В.А. До нової ідеології протидії пожежам / В.А. Доманський // Науковий вісник НАВСУ. – К., 2001. – № 5. – С. 154–164.
3. Козлов К.І. Сутність феномену “соціальна безпека” / К.І. Козлов, А.В. Меляков // Механізми забезпечення соціальної безпеки на рівні регіону : монографія / В.Г. Бульба, С.О. Горбунова-Рубан, А.В. Меляков [та ін.] ; за ред. В.Г. Бульби та А.В. Мелякова. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2010. – С. 13-27.
4. Кузиляк В.Й. Підвищення ефективності державного управління у сфері пожежної та техногенної безпеки [Електронний ресурс] / В.Й. Кузиляк, М.З. Пелешко, В.В. Корнійчук. – Режим доступу: <http://www.ubgd.lviv.ua>.
5. Назаренко В.Ю. Державна служба України з надзвичайних ситуацій як суб’єкт державного управління пожежною безпекою / В.Ю. Назаренко // Публічне врядування : виклики та загрози в умовах глобалізації : Матеріали «Форум молодих учених у галузі науки «державне управління», м. Феодосія, 7-13 липня 2013 р. / За заг.ред. Ю. О. Куца, К. І. Козлова, Ю.О. Ульянченка. – Х. : Вид-во "ДокНаукДержУпр", 2013. – С. 128-132.

References:

1. Odintsova, G.S., Mostovoj, G.I. and Amosov, O.Yu. *Public administration and management: Tutorial in tables and charts [Derzhavne upravlinnya i menedzhment : Navchalnyu posibnyk u tablytsyakh i skhemakh]*. Kharkiv: UADU. 2002. Print.
2. Domanskij, V.A. "Towards a new ideology of fighting fires [Do novoyi ideolohiyi protydiyi pozhezham]". *Naukovyi visnyk NAVSU* 5 (2001): 154–164. Print.
3. Kozlov, K.I., Melyakov, A.V. and Bulba, V.G. *The essence of the phenomenon of "social security" [Sutnist fenomenu "sotsialna bezpeka"]*. Kharkiv: Magistr. 2010. Print.
4. Kuzilyak, V.Ya., Peleshko, M.Z. and Kornichuk, V.V. Improving Public Administration Effectiveness in the Field of Fire and Technogenic Safety [Pidvyshchennya efektyvnosti derzhavnoho upravlinnya u sferi pozhezhoj ta tekhnogennoj bezpeky]. Available at: <http://www.ubgd.lviv.ua>. Accessed 31 August 2019.
5. Nazarenko, V.Yu. "The State Emergency Service of Ukraine as a subject of

state fire safety management [Derzhavna sluzhba Ukrainy z nadzvychnykh sytuatsiy yak subyekt derzhavnoho upravlinnya pozhezhnoyu bezpekoyu]". Proceedings of the Forum of Young Scientists in the Field of Science "Public Administration", Feodosia, July 7-13, 2013. Pp. 128-132. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3532921

УДК 351: 347.132.15

Юрченко В. О., к.т.н., доц., ІДУЦЗ, м. Київ

*Yurchenko V., Candidate of technical sciences, Assistant Professor,
Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection*

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ДЕР-
ЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ:
СТАН ТА ПРОБЛЕМИ**

**ERATION IN EMERGENCIES BY STATE EXECUTIVE AUTHORITIES:
STATUS AND PROBLEMSTHE ORGANIZATION OF COOP**

Досліджено проблеми організації державними органами виконавчої влади взаємодії між органами управління та силами цивільного захисту під час надзвичайної ситуації. На основі аналізу положень нормативних документів щодо організації взаємодії під час надзвичайної ситуації встановлено, що вони неоднозначно трактують перелік та зміст оперативно-технічних документів, чим ускладнюють виконання органами управління та силами цивільного захисту завдань за призначенням. Розглянуто порядок організації взаємодії між органами управління та силами цивільного захисту в умовах надзвичайної ситуації. Запропонована структура типового плану взаємодії між органами управління та силами цивільного захисту під час надзвичайної ситуації.

Ключові слова: державні органи виконавчої влади, організація взаємодії, органи управління і сили цивільного захисту, план взаємодії.

It is investigated the sequence and maintenance of work of heads of State executive authorities during emergencies. On the basis of the analysis of the provisions of the regulatory documents on the organization of interaction during an emergency, it is established that they are ambiguously interpret the list and content of operational documents, which complicates the implementation by the authorities and the forces of civil defense of assigned tasks. It is shown that The order of organization of cooperation between the government authorities and civil defense force during emergencies. The article contains the structure of the typical plan of cooperation between the organs of management and forces of civil defence during an emergency.